

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
" pol leta	3 " 30 "
" četert leta	1 " 70 "
" mesec	— " 60 "
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
" pol leta	3 " 80 "
" četert leta	2 " — "
" mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. posem.

Št. 43.

V Celovcu v sredo 30. maja 1866.

Tečaj II.

Novi časi — nova politika.

Novi časi, da so vladarji dežele in ljudi imeli za svoje blago in lastnino, zamenjavali jih in oddajali po svojej volji. Le pogledimo in preišljimo, kaj se je godilo leta 1815. Več kot 20 let so stali narodi skoraj cele Evrope v orožju, so darovali blago, kri in življenje pa branili domovino svojo proti francoskemu krutnežu Napoleonu, — kaj pa so za vse to prejeli za plačilo, kako se jim je povračevalo? Obečalo se jim je vse, rekel bi, sveta nebesa, — kaj pa se jim je v resnici dalo? Vsedli so se vladarji in njih velikaši k zelenej mizi na Dunaju in na den spravili tisto pogodbo, ki je v zgodovini znana pod imenom „Wiener-Kongressacte 1815.“ Tu se je prav skerbalo za vladarje in njihove vladarske hiše, na narode, na njih želje in potrebe se pa še trohice ni maralo. Saj se pa tudi od takega zbora ali kongresa ni moglo kaj drugega pričakovati, ker je pri njem veliki zvonec nosil tisti znani mož, ki je stuhal visoko misel od plitve pameti podložnih ljudi, namreč Meternich, ki je bil na den spravil nauk „vom beschränkten Unterthansverstande.“ To je bila vladarska ali kabinetna politika, ktera pa se je tako slabo obnašala, da je leta 1848 v nekterih dneh vse razpadlo, kar so ti politiški modrijani skupaj stlačili. Ako ravno smo imeli ta čas mir in denar, ni se skoraj nič storilo za poduk in napredek ubozeja ljudstva, posebno naša Avstrija je zaostajala skorej najbolj za vsemi državami. Ako ravno celih 40 let ni bilo nobene vojske, bile so denarnice vendar prazne; ako ravno so napravili tako imenovano sveto zvezo, stala je Avstrija l. 1848 v velikej nevarnosti vendar le sama. To je žalostni sad starih časov, ko je veljala stara, kabinetna politika. Sreča za vladarje in narode, da jej je zaklenkalo l. 1848! Nastopili so novi časi: na oder je stopila narodna politika. Cesar Ferdinand Dobrotljivi je poklical svoje narode, dodelil jim konstitucijo in ž njo pravico, naj z visoko vlado vred zanaprej delajo v Avstriji politiko. Pa narodna politika ni dolgo imela svoje veljavnosti in moči. Že knez Schwarzenberg je domu poslal narodne poslance, ki mu niso delali politike po njegovej volji. Imenovani ministerski predsednik je delal nemško politiko in sanjal o velikonemški državi, ki bode obsegala celo Nemčijo in Avstrijo pa štela 70 milijonov ljudi! Narodi pa niso marali za to — kabinetno politiko. Prišel je Bach, nekdanji „Barrikadenheld“, stergal ustavno pismo, vergel narode nemške birokraciji pod noge in sanjal od velike, močone, se ve da nemške Avstrije. To je bila spet stara, kabinetna politika! Kaj nam je dobička donášala, prašajte visoko cesarsko hišo, ki je zgubila eno najlepših in najbogatejših svojih dežel, — prašajte denarnice, ki so se spraznile do nagega in se napolnile z dolgovi še čez 3,000,000,000 gld., — prašajte uboge narode, ki jih tlačijo davki, da je jojmene! Bach je šel na božjo pot v Rim, in nastopil je Schmerling in delal na vitez narodno, v resnici pa le staro kabinetno politiko, ako ravno je previtli cesar 20. oktobra 1860 v svojej slav-

nej diplomi spet od smerti zbudil pokopano narodno politiko. Schmerling ni poznal nikogar, kakor svoje birokratične in centralistične prijatle, — ni zasledil nobenega naroda, kakor nemškega: „Ogri morajo priti, — Slovane bomo k njih sreči nemško omikali in jim natvezli nemški cilinder“, — tako jo je godel venomer pa delal staro nenarodno politiko. Slednjič je tudi on pobasal svoja šila in kopita in patent od 20. septembra 1865 je spet pokazal pot narodne politike: „Prosta in odperta je pot vsem mojim narodom“, zaklical je nas presvitli cesar. Pa zapustili so nam Schmerling in njegovi pajdaši Rechberg in Plener Avstrijo na vse strani tako na smert bolno, da je nihče ne more nesreče in pogina oteti, kakor le njeni — narodi, ktere je cesar sam poklical, naj mu pomagajo delati pravo politiko. Res treba je, živo treba, da naša politika krene na drugo pot, da politika naša postane narodna.

Ogromna, strašna vojska na dveh straneh stoji pred durmi, — treba bode ljudi na sto tisoče in denarja na milijone: vse to zadeva najbolj in najpred avstrijske narode, naj se torej poprašujejo narodi za njih misli, voljo in svet, naj se dela narodna politika. Ali se pa to godi?

Narodi mislijo, da darujejo denar svoj, sinove svoje, blago in življenje svoje za Avstrijo samo in le za Avstrijo. Uradni časniki in dopisovalci njihovi pa le terdijo, da vse to ne gre za „specifično avstrijsko idejo.“ Cemu pa? Mi tega ne vemo.

Narodi kličejo iz vseh dežel, naj se vlada sporazumé in zravnna s svojimi narodi, naj skliče narodne zastopnike, da so vladi v podporo in pomoč v tej velikej nevarnosti. Uradni časniki in dopisovalci pa le terdijo, da vlada tega ne misli storiti. Zakaj ne? Mi tudi tega ne vemo.

Narodi očitno naznanjajo svojo voljo, naj se, če je le količkaj mogoče, Avstrija v vojsko ne spušča, temuč z lepo zravnna; tudi tri najmočnejše vlade: Ruska, Francoska in Angleška, se menda krepko potegujejo za mir, in hočejo zamotano štrečno razmotati v evropskem zboru. Kaj misli naše zunanje ministerstvo? Ali je za vojsko ali mir? Ali je za vojsko? Cemu to? Mi tudi tega ne vemo!

Prašamo, ali je to narodna politika? Menda tudi sedanja vlada le malo mara za narode, za njih želje in potrebe. Naši nasprotniki to vse drugači delajo, vse žile napenjajo, vse poti poškušajo, da si pridobijo serca narodov svojih. Italija nosi na svojem banderu napis: „Italia unita“, in vse ljudstvo dère za njim. Napoleon III. merzi in terga pogodbe l. 1815, ktere so tern v peti celej Evropi. Bismark, tisti Bismark, ki je pruske poslance že 4—5 krat poslal domu, kliče jih spet in obeta celej Nemčiji občni parlament, ki bo izvoljen po demokratičneji postavi od leta 1849. Kaj pa Avstrija dela, da si pridobi in prikupi narode svoje? Avstrija uči se od svojih nasprotnikov, kaj ti je storiti! Prikupi si svoje narode, pusti staro vladarsko politiko.

Nastopi novo prosto pot: Časi so novi, nova bodi tudi tvoja politika po volji tvojih narodov: Politika bodi narodna! —

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Šole; tolmači; božji rop; „plan. lovci“; — romar; somenj.) Kar slovenščino tiče v naši glavni šoli, spreobrnilo se je precej na boljši. Za Slovence je slovenski jezik po vseh razredih zapovedan predmet. Učenci se vadijo brati in imenovati razne reči. To pa manjka, da se ne uravnna slovenski nauk tako, da bi tudi Nemci priložnost imeli učiti se slovenski. Že več nemških staršev je zavoljo tega goderjalo in tožilo, da nek oče mi je rekel, da bi rad plačal na leto 50 gld., ako bi se njegov sin učil tudi slovenski. Kar dalje še ni prav, je to, da vodja še ne zna slovenski, ako ravno mu je ministerstvo pismo naznanilo, da ne more postati stalni ali definitivni vodja, ako ne naredi skušnje iz slovenskega jezika. Tri leta so minula, vodja ni napravil zaukazane skušnje, poterdil se je pa vendar za stalnega vodja!!! S prihodnjim šolskim letom se bode gotovo tudi to zasukalo na bolje, da dobimo za kateheta 3. in 4. razreda gospoda, ki zna slovenski, naj si bo po tem rojen Slovenec ali Nемец, — le znati mora. — Tudi šolski pripravniki slovenske kervi so se marljivo prijeli slovenskega nauka; g. učnik jih kaj lepo hvalijo. To je kaj veselo, timbolj ker upanje imamo, da vsaj enkrat dobimo na deželo take slovenske učitelje, ki bojo zmožni podučevati pravilno in gladko v maternem jeziku. — Jožefa Olipi, ki je bila detomorstva obtožena, stala je že tretjič pred očitno sodbo. Da se ta štrečno tako vleče in mede, izhaja gotovo le odtod, da je zatoženka terda Slovenka, sodniki, priče in zdravniki pa slovenski ne znajo ali celo nič ali pa le malo. Pravda se je končala tako, da je J. O. zastran detomorstva zavoljo pomanjkanja dokazov bila nedolžna spoznana, pa na tri mesece obsojena zavoljo tega, ker je svoj porod zakrivala. Ne bodedo stare godlje mešali in dokazovali, da s tolmači ne gre, da morajo sodniki slovenski znati, da se mora s Slovenci obravnavati po slovenski, kakor se godi v terdo nemškem Gradcu. Le to končno še pristavljamo: Visoko ministerstvo vemo, da imaš oči, da vidiš, — ušesa, da slišiš, — in serce, da čutiš, — stori tedaj, da dobijo tudi koroški Slovenci za svoje pravde slovenske sodnike, da bode vsaj enkrat konec — tolmačem! — Poslednjič smo naznanili dva cerkvena ropa, danes naznanjamo spet dva, enega v Gospejsveti (Maria Saal), drugega pa v nemškem Grebinkju v kerški dolini. V Gospejsveti ropar tabernakeljna ni mogel odpreti, ali naverstal ga je tako, da se je sam odperl. Prej ko ne se je zvečer pustil v cerkev zakleniti, delal celo noč pa hlapec, ko je prišel juternico zvonit, ga je odpodil. Monštranco velike vrednosti, vso razdžano, so našli v spovednici, zraven nje razno orodje: klešče, kladvo, sveder in še pukšico za sv. olje od

neke neznane, ptuje cerkve. Ciborijo pa je pustil pri pokoju. Cerkveni hlapec ga je čutil, vrata zaperl in ljudi na pomoč poklical. Med tem pa je hudobnež skoz okno prederl, 2 sežnja visoko poskočil in srečno pete odnesel. To se je godilo po noči od 23. do 24. maja; po noči od 26. do 27. pa so poropali cerkev v Grebinji; kaj in kako, še ne vemo, le samo to se nam je naznanilo, da so monštranco pobrali. Duhovniki in cerkveni ključarji, dobro pazite! — Za „planinske lovce“ se je do zdaj 715 g. nabralo. Več kot 100 gld. še ni dal nihče; kakor se kaže, ne bode se kaj prida nabralo; ljudje nimajo denarja pa tudi ne serca in veselja do vojske. Čemu bomo dajali denarja in preliali kri? Naj vlada pove, da se vojskuje za specifično avstrijske zadeve, da je terdne volje držati se ustavnega vladanja in naj pokliče narodne poslance, — potem bode pa vse oživelo! — Tisti romar iz Dolenjskega, ki ga je skala na Ljubelju tako zelo poškodovala, umrl je te dni v tukajšnji bolnišnici. — Vreme in slana okoli našega mesta in kjer je letina malo poznej, ni napravila toliko škode, kakor se je sperva mislilo. Turšica si bode opomogla in reč ravno lepo cvetè. V pondeljek je bil veliki terg, napredaj je bilo vsega dosti, ali kupca je manjkalo: ni okroglega! —

Od sv. Petra pri Mariboru. (Dario. Nova šola). Ker nam dragi „Slovenec“, tako marljivo zagovarjaš pravice slovenskih šol, sprejmi o šolskih zadevah tudi od nas par vrstic. Ne moremo zamolčati vesele novice. Ne davno je dobil naš učitelj g. L. R. 20 gld. od c. k. dež. poglavarije v Gradcu za majhno pomoč in priznanje svojih trudov v šoli, posebno v nedeljski. Občespoštovani gosp. naš viši šolski ogleda Dr. L. Vogrin so namreč predložili prošnjo do c. k. namestništva v Gradcu za našega učitelja in prošnja je bila nlišana. V kratkem je prišlo dovoljenje, da sme iti v ondašnja c. k. denarnico po omenjeno plačilo! Dasiravno je pomoč le majhna, vendar zagotovimo iz srca, da je „dobro došla“, ker povsod je huda za ljubi denar, — in ubogi učitelj kaj ima za svoj trud pri naših večidel ubogih vinarjih? Veseli nas pa to še toliko bolj, ker vidimo, da šolsko nadzorništvo ne prezira šole in priznava zasluge pridnih učiteljev. Kar je otroku primerna pohvala o pravem času, — je v tolažbo in daje novo moč tudi učitelju, ako vidi, da se njegovo prizadevanje priznava in ceni. Zato še enkrat v imenu šole srčna zahvala g. šolskemu nadzorniku!

Dobili bomo tukaj, če Bog hoče, novo

šolsko hišo, — saj smo je krvavo potrebni! Število otrok se množi in je preveliko za majhno leseno bajtico, v kateri se dozday ubogi revčeki s svojimi učeniki vred morajo potiti.

Tudi v telesnem oziru bo tedaj koristilo, pa bolj še v duhovnem, nravnem. Skušnja nas uči, da se gnjiloba na duši najhitreje in najbolj pogosto začenja ravno pri onih, ki so odrastli brez vsega nauka. Pogosto občuje z bližnjim mestom mladina in le prerado se zgodaj okuži, ako je dobri nauki ne varujejo! Ako se bo šola po sedanjem obrisu dogotovila, zares bo poslopje slaven spomin sedanjega g. župnika in njih velikega prizadevanja v tej reči. Opeko Italijani že marljivo delajo; upati je, da bo na jesen dozdana šola — le vojske se bojimo in žalostnih hudih časov, da bi nas ne zadrževali v tem potrebnem delu!

Ljubljana. E. Q. (Nove orgle.) Pred nekaj časom smo imeli priliko ogledovati nove orgle, ki jih je naredil znani orglar gosp. Malahovsky za Metliko. Te orgle imajo 18 registrov (spremenov); njih glas je prav krepak in vendar prijeten. Videli smo pri teh orglah veliko novih naprav, katerih dozday še nismo nikjer zapazili, akoravno smo že marsiktere orgle pregledovali.

Najbolj nam je dopadla mehanika, po kateri se zamore na enkrat toliko registrov kolikor je ljubo odpreti, in tako glas krepčati, brez da bi se roka ganila od klavijature, toda je potrebno samo zlevo nogo, pri tistini na nek vrun moleč les.

Ravno tako nam je bilo všeč, ko smo videli, kako malo prostora potrebujejo te orgle v primeri z enako velikimi orglami.

En sam meh zadostuje, in še ta je v orglarski skladi, in tako napravljen, da sapa vanj piše. Ena sprememba ima tudi trombo, ktera je zelo nježna in mehka, in ne prevpije drugih registrov, tako da enake še nismo slišali.

Omeniti moramo tudi to, da je izurjeni gosp. mojster dobil privilegijo za napravo ventilov (zaklopnic), kateri so res v vsacem obziru izvrstni in po popolnoma novi sistemi narejeni.

Samo po sebi se razumé, da tudi glas posameznih sprememb je primeren in dobro izrazuje dotične nijanze ali stopnje. Vse je res prav lepo, terdno in z veliko natančnostjo narejeno.

Orgle bodo veljale samo 2200 gld., kar gotovo ni visoka cena, če se pomisli, da je velik razloček med orglami in orglami.

Z dobro vestjo torej priporočamo ovega mojstra vsem občinam cerkvenim, in gosp. župnikom, ki namerjajo si omisliti novih orgel.

Iz Trsta. O Binkoštih. V. (Zasájanje drevja po Krasu in še nekaj.) Razun nekaj zelenih kotov ali tako imenovanih oáz (zelenic v puščavi), ki jih pridni Kraševci marljivo obdelujejo, in razun nekaj malega rastlin blizo bornih vasic, tu in tam raztresenih, ni se videlo po Krasu skorej družega, nego sive in gole skale in stene. Neka posebna in čudna otožnost in neprijetnost je morala res vsacega obhajati, ki je ob kaki si bode priložnosti tam potoval. Nekaj časa sem pa se je to vendar po marsikterih krajih na bolje obernilo. Ko sem bil po sreči unidan na gorenji Istri, namreč na Materiji in okolici njeni, bil sem zelo oveseljen, videti na poprejšnjih puščavah veliko zasajenih dreves vsake baže. Kaj takega se pa zdaj na Krasu vidi, hvala Bogu! že po več krajih. Tako, postavim, se je do zdaj zasadilo v sami sežanski okrajini celo že 176.820 dreves. Slava možem, ki se toliko trudijo v tej res znameniti in važni zadevi! Slava pa tudi vrlemu našemu deželnemu poglavarju baronu Kellersbergu, ki, kakor je tukaj vsem dobro znano, na vso moč to stvar podpira; slava g. posestniku Polaju v Sežani, ki ves vnet za pogozdovanje dela res prave čudeže v zgorej omenjeni okrajini in daje tako lep in posnemanja vreden izgled celi naši deželi; slava g. predstojniku Regensburškemu (Čehu) v Novemgradu; slava g. župniku Jož. Schöpfu v Rodiku; slava g. županu Iv. Ličanu na Materiji in še več drugim podpornikom te zadeve! Slava pa tudi našemu tržaškemu svetovalstvu, ki je nedavno res veliko lepega, dobrega in koristnega sklenilo, kar se tiče zasajenja dreves v tukajšnjih krajih, ker je celo posebnega oglednika imenovalo, kteremu se bode vsako leto plačevalo 750 gld. in pa dajalo zastoj stanovanje v Bazovici. Vrh tega se mu bo povišala plača vsako 10. leto za 100 gld. To je pač kaj lepega in hvale vrednega! Tako se bodo puščave po malem premenile v lepe in prijetne okrajine in ob enem obrnile v prid.

Po zimski spomladi smo dobili neko pozno jesen; kajti od nekaj časa sem imamo več ko hladno, da, prav mrzlo vreme. To čutijo tukaj zlasti gostilničarji okoli Trsta, — čutijo pa tudi že dobro kaj družega, namreč pomanjkanje denarjev, ki se tudi pri nas že očitno kaže. — Ko se je govorilo, da pridejo semkaj Hrvatje t. j. graničarji, ki

Besednik.

„Klasje z domačega polja.“ *)

Da se je začelo veselejše gibanje na našem slovstvenem polju od leta 60. sem, ni tajiti, kajti več knjig je zagledalo beli dan v teh kratkih letih, kakor poprej v ravno toliko desetletjih. Ako pa pazljivo pregledujemo vse okoliščine, zapazili bodemo, da bi bilo mnogo lahko še dosti boljši, kakor je, ako bi ne vladala med našimi narodnjaci nekaka mlačnost za slovstvene izdelke. Zatorej pa se naše slovstvo do sedaj tudi ni moglo povzdigniti na isto stopnjo, na kateri bi že danes lahko stalo. Ravno zato se ne more povzdigniti naša literatura čez navadno po naključbi živeče životarjenje, ker jo premalo podpira občinstvo. Gotovo je, da je literatura najboljše merilo za izobraženost in stopnjo omike, na ktereji stoji kak narod. Pri tem pa se ne smemo ozirati samo na število slovstvenih izdelkov, ker jako bi se mogli, ako bi že samo iz tega šte-

vila hoteli sklepati. Ne število knjig, ampak obilost natiska in hitrost razprodavanja je prava mera za razvitek literature! Zatorej ni zadosti, da rečemo: toliko in toliko knjig je zagledalo v preteklem letu beli dan, ampak vprašati moramo tudi: Koliko se je natisnilo vsake in koliko razprodalo? In ravno na ta vprašanja se po navadi glasi odgovor tako, da včasih pravega rodoljuba mora v serce zboliti. —

Ako se ozremo na najnovejšo prikazen na polju naše literature, moramo reči, da tudi tukaj se kaže zopet ista nemarna mlačnost, ktera nas gotovo ne bode spravila naprej. Gotovo je krasna in vse pohvale vredna ideja zbrati najboljša dela naših prvih pisateljev in jih podati v ličnej zbirki občinstvu, zlasti ker mi Slovenci še nobene enake zbirke nimamo. Ponosno bodemo lahko kazali na prekrasni venec, kterega nam hočeta splesti iz najlepših cvetk, ki so zrastle na domačem polju, vrla rodoljuba gg. Jurčić in Stritar. Da sta se lotila tega za našo literaturo preimenitnega posla, za to jima gre gotovo vsa čast in slava. Tudi založnik, knjigar g. Oton Wagner v Ljubljani, potrudil se je, da ima delo lepo in primerno vnanjo obliko, kakor nam to kažeta prva dva zvezka. Cena je po-

stavljena delu res tako nizko, kakor je nismo skorej vajeni pri slovenskih knjigah. Gledé na vse to misli bi človek, da se bode oglasilo mnogo mnogo naročnikov, da jih bode kakor listja in trave! Vendar ni tako; iz marsikterega kraja, kjer je čitalnica, in kjer je več domorodcev, ni duha ne sluha o kakem naročniku; namestu da bi se delalo za razširjavo tega za vsacega Slovenca imenitnega dela, se ne zgodi prav nič. Na drugi strani nahajamo enostranska pota, po katerih se sprehajajo celo naši časniki, mesto da bi živo priporočali delo, ktero bodé le na veliko čast našemu slovstvu. Gotovo pa nam ne bode časti delalo, ako ga nam zamorite skrivno nasprotstvo in zanikernost domoljubov. Zatorej stopimo složno na noge in pokažimo, da sloga vse premore!

Prvi vzevek nam prinaša izvrstno izdelano podobo Preširnovu in njegov življenjepis, kateri je pa res malo na kratko načrtan, kakor pisatelj sam priznava, ker ga imenuje le „revne vrstice“.

To nas zopet spominja na predlog, ki se je stavil v lanskem občnem zboru slov. matice, naj namreč ona poskrbi, da se spiše obširen kritičen življenjepis pravega našega pesnika. Zdaj je zadnji čas za to, ker še živi mnogo soverst-

*) Po naključbi se je nekoliko zakaznil ta članek. Pis.

so sicer že davno v Trstu, tresli so se vsi (razum njihovih sorojakov, se ve) pred njimi in se jih bali na moč. Ne vem prav, zakaj? Čudno ljudstvo! Saj ni res, kar se jim očita! Njih obnašanje je vse hvale vredno, naj si bo v katerem koli oziru. Kaj ginljiva je zlasti njih pobožnost in vedenje po cerkvah. Mi Slovenci jih imamo prav radi. — Sežana in njena okolica je, kakor se nam zdi, vdova, odkar jo je zapustil vrli g. dr. Kozler, bivši tam notar. Tužna ti majka! Kaj pomaga da imajo Sežančani tudi zdaj Slovence za notarja?!

Iz Zminja — n — (Čujte, to je huda! Lakota. Ubogi slovdijaci.) Ker si bil, dragi mi „Slovenec!“ moje pismo, ki sem Ti ga 25. aprila iz Zminja pisal, dobrovoljno sprejel i ga toli uljudno svetu naznanil, ne zameri mi, da ti v novo nekoliko verstic o ovi nesrečni plovaniji (fari) pišem.

Nekdaj toli bogata i premožna Žminjščina, koja je žita vsake verste i najboljšega vina terána obilno imela, da ga je na široko okoli, še celo Italijanom, prodavala, je v zadnjih 16 subih letih popolnoma ubožala. V prvih 10 subih letih se je Žminjščina še vendar le dosti krepko ustavljala uboštvo, akoravno so jo silna suša i neprestana grozdnja plesnoba leto za letom silama vanj tiščale, ker imela je še mnogo lepih i dražih dobov, ki jih je za brodnarsko gradivo v Pulj izvažavala i si za nje potrebne hrane pribavljala. Ali ko je malo po malo les pozisekala, goveda poprodala, i je suša v zadnjih petih letih, na mesto da bi bila prestala, le še bolj napredovala, skončala jo je zadnja okrutna suša lanskega leta popolnoma. Suša na Zminjščini je bila preteklega leta tako strašna, da nihče še enake ne pomni. Od 29. sušca tje do vseh Svetih ni pravega izdatnega dežja bilo! Na Žminjščini pa je suša, kadar pritisne, strašna, ker ona žive (tekoče, izvirne) vode še kapljice nima; zato se ne čudi, dragi moj, ako ti rečem, da lani na Žminjščini kosa ni kosila i da je serp le malo malo žel! Kapusa (zelja) i repe še lista (perca) ni bilo, akoravno ima Žminjščina za ove stvari v svojih prerodovitnih dolcih najugodnejšo zemljo. Da krompirja tudi nič ni bilo, se samo po sebi razume, i tako je že od poprejšnjih let zadolženi i izstradani kmet za leto i dan brez vse hrane ostal; niti giliča (prešička) si ni imel s čim zgojiti! Prikazali so se kaj pa da tudi že žalostni nasledki ove prikazni. Od poletja do novega leta jih je izmed 4000 duš, ki jih Žminjščina šteje, 144, i ovega leta do 1. maja že 70, vseh skupaj 214 umerlo. Merjejo pa najbolj le hišni

gospodarji i novorojeni otročiči, prvi radi prevelike skerbi in trudi, a zadnji radi pomanjkanja hrane, ker matere porodnice, sestradane i gladne, ali mertvo deco porodijo, ali pa še žive hraniti ne morejo.

Kruta i težka osoda je pa tudi čveterico žminjskih učencev, enega petošolca in dva tretješolca, zadela, koji akoravno bistroumni i lepega nrvnega ponašanja, morali so radi uboštva svojih roditeljev med šolskim letom šolo zapustiti i se žalostni k domu poverniti.

O da bi se jih bil vendar vsaj deželni zbor v Poreču usmilil, i jim štipendijo, za kojoj so ga prosili, podelil! Ali žali bože! on tega ni storil. Rajši jo je takovim naklonil, kojih roditelji niso toliko ubogi, i ki bi bili svoje sinove lagljeje v šolo pošiljali nego propali Žminjci. Zakaj da imenovani zbor, v katerem sedi vendar nekaj verlih in znanih slov. rodoljubov, pri podeljevanju štipendij tako postopa, ne vem; ali to pa vendar le vem, da tisti učencev, koji hoče od imenovanega zbora štipendijo zadobiti, mora mnogo i sicer veljavnih priporočalcev i zagovornikov (protektorjev) imeti. Zato pa se tudi tako dogaja, da tu večidel le bolj poznani i čislani italijanski sinovi štipendije uživajo, a nepoznani, tihi i zaničevani Slovani (ščavi) pa prazni izostajajo. Le redko je kteri Slovan tako srečen, da štipendijo dobí. Je pa tudi Istrijskih Slovanov, ker se sami od sebe ne morejo šolati, le kaj malo po šolah. Da bi prečastiti g. očetje frančiškani v Paznu, koji (časť i slava jim bodi!) vsako leto dvanajsterim ubogim slovaniskim učencem hrano i stanovališče davajo, i naš premilostljivi gospod vladika Jernej Legat, koji od leta do leta več učencev na svoje stroške vzdržuje i še kjekoji drug velikodušen duhoven pastir, tako po očetovsko za nje ne skerbeli, — le redko kteri Slovan v Istriji, dospel bi do omike! Bože pomiluj!

Bojne priprave.

Dasiravno se zdaj kar zelo o kongresu govori in je menda po nekterih sporočilih že kakor gotov, vendar hočemo še tu priprave za vojsko nadaljevati. — To smo že povedali, da je cesar Ferdinand s cesarico Marijo Ano Prago zapustil in se neki za vselej v Insbruk podal. Pred odhodom se mu je pr. mestni odbor še enkrat poklonil. Tudi knez Meternich, naš poslanec v Parizu, že menda nekaj časa sem daje na

svoji česki grajščini svoje reči spravljati, naj bi jih kam drugam prenesli; ne ve se pa še dobro, ali se že tudi v Parizu kaj na odhod ravna. Tam namreč se njemu in kneginji njegovi navadno kaj dobro godi! — 23. t. m. so tudi svetinje za kraljevsko kronanje iz Prage na Dunaj prinesli. Ravno tako se je zapovedalo, da morajo denarnice in davkarije ves denar, kar ga imajo, iz Českega na Dunaj spraviti, iz Reke in Bakra v Zagreb, iz Dalmacije in Tersta pa v Ljubljano. Severna armada dobiva že od 24. t. m. priboljšek zarad bojnega pripravljanja. Govori pa se, da se bo vojakom vsemakorej polni doplaček ob vojski nakazal. Za Benedeka se pripravlja prvo glavno stanišče v nadškofijski palači v Olomucu, kjer se je tudi že šolskim vodjem naznanilo, da se imajo konec t. m. vse šole končati. V českih trdnjavah se morajo tudi poštarški uradniki z drugimi prebivavci vred za 3 mesece s potrebnim živežem prevideti. Okrajna sodnija se iz Kraljičnega Gradca prestavi v mesto Hrudim. Posebna deputacija praškega mestnega svetovavstva je bila oni dan pri cesarju na Dunaju ter mu izročila adresu vdanosti. Cesar se jej je serčno zahvalil ter jo svoje cesarske milosti zagotovil. Tako bodo storili tudi Plzenski in drugi mestni svetovavci. Le to se nam nekako čudno zdi, zakaj da vlada Sokolom v Pragi in drugod ni dovolila njih prošnje, med tem ko društvom po nemških mestih brez ovire dovoljuje, da se jim orožje dá in da se zbirajo. Ali imajo tudi tu Nemci kako prednost in večo veljavo? Morebiti se bo tudi drugod kaj takega zapazilo?! — V Kraljičnem Gradcu se preiskujejo hiše, ali so dosti varne in z vsem za 3 mesece preskerbljene. Šole se še sicer niso končale, ali tisti učenci, kterih starši tam ne bivajo, že morejo mesto zapustiti. Šolski pripravniki 2. leta so že tudi dobili spričala. Preden se terdnjava zapre, mora se to 48 ur prej naznaniti. — Dunaja sicer ne bojo v trdnjavo spremenili, kakor se je prvi glas zagnal, — naredili bodo pa velikanski tabor zunaj mesta pri Florisdorfu, kjer sesprostira obširno moravsko polje. Že pretečeni terek so začeli delati. Več tisoč delavcev je najetih. Zraven teh pa so še tukaj 3 inženirske kompanije in 1 divizija ali oddelek pionirjev, ki pri delu pomagajo in bodo gotovo kaj terdnega in dobrega napravili, ker imajo izverstne mojstre pri sebi. Žito in trava se je že pokosila, posušila ali pa na Dunaj prodala. Opeka se tudi že dovažá. Dalje naprej se delajo okopi in rovi. 15.000 delavcev je neki pri tem delu. Vse to bo veljalo 600.000 g. (?) in mora na-

nikov in znancev Preširnovih. Matica tako toži, da nima kaj izdati, zakaj se teža dela noče poprijeti? Ako se ugodni čas zamudi, vse bode zamujeno! — Posebno ceno in vrednost pa daje prvemu snopiču estetično-kritična razprava o Preširnovih poezijah, ktero je spisal g. Stritar. Mnogo smo že brali o Preširnu in njegovih poezijah, pa naravnost moramo reči, da Stritarjev spis dalječ presega in prekosi vse, kar se je do zdaj pisalo na tem polju. Nobeden še ni segel tako globoko do vira Preširnovih poezij, kakor je segel g. Stritar ter nam razvil po svojih besedah: „Pravo Preširnovovo življenje pa so njegove poezije“, tako živo podoba nesrečnega pesnika. Kako izvrstno nam dokazuje, da Preširen ni samo pesnik ljubezni, kakor bi se mislilo na prvi pogled, da njegove pesmi imajo še druge bolj skrite vire, kterih pa nepazljivi bravec ne zagleda koj prvi hip. Globoko premišljene — žalibog skoz in skoz večidel resnične — so besede na str. 20 — 26, iz kterih nam pisatelj dokazuje, da Preširen je pesnik disharmonije, razpertja med idealom in resnico. To je stajalo, iz kterega še noben presojevalec Preširna ni sodil, ker vsak je le površno kritiko — ako smemo tako reči — pisal, do vira pa se ni podajal. G. Stritar je s tem delom pokazal, da je pre-

študiral temeljito Preširna skoz in skoz, in da imamo v njem izvrstnega estetičnega kritikarja, kakor ga do zdaj še nismo imeli. Naj se le pisatelju očita, da je ta sestavek bolj himna kakor kritika. Take kritike, kakor smo jih že doživeli mnogo, ktere se sučejo le okoli praznih fraz, ali pa ki grižejo jezikove lupine, si ne želimo. Sicer pa pisatelj pravi sam, „da se je težko ubraniti necega mladostnega ognja, neke navdušenosti, ako človek govori o svojem ljubljencu“. Preširen pa gotovo ni samo Stritarjev ljubljenev, temuč on je ljubljenev vsega naroda, tedaj gotovo ni treba, da bi se mu še le zdaj himne pele. Kakšne himne (v pravem pomenu besede) pa so se pele in se še pojejo osebam, kterim bi v resen prevdarek podali Stritarjeve besede na str. 47: „Preširnu poezija ni bila prijetna igrača, s ktero si človek, posebno v mladosti (včasih tudi pozneje — pis.) krati čas, tem prijetnejša, ker ž njo zraven še — zlasti pri nas Slovanec — lahko tako v dober kup, kakor z nobeno drugo rečjo, pridobi hvale in slave, vsaj od danes do jutri, kolikor je želi“, itd.

Tudi posamezne poezije pregleduje pisatelj na kratko. Kako lepo kako nespodtekljivo razlaga lepo pesem „nezakonska mati“, zarad ktere je bil pred enim leti tak krik in vik v

ljubljsanskej čitalnici. Nek nemšk presojevalec Preširnov (Rici v „deutsche Monatschrift aus Kärnthen 1849“) je primerjaval to pesem z Goethejevo „vor Gericht“. Kdor pa pozna obe, bode videl, kako čista in vzvišena je Preširnova proti Goethejevi! In vendar se je reklo tačas, da je „apotheoosa nečistosti“!

V oddelku „Soneti“ govori pisatelj obširno o tem „cvetu Preširnovih poezij“ ter ga primerja z največim liričnim pesnikom, z mojstrom v sonetu. Pretrarca in Preširen vsak na svojem polju izversten! V svoji celoti je g. Stritarjev spis tako mojstrsk, da z radostjo pričakujemo daljnih snopičev. Kar se tiče prememb pesem bi pač tudi mi želeli, da bi se prenaresale le oblike, besede pa nikakor ne.

Celemu delu pa voščimo, da se krepko vkorenini ter da najde obilne podpore. V kratkem izide 3. snopič, kteri bode obsegal mnogo še neizdanih in nenatisnenih pesem Preširnovih. — Podpirajte tedaj rojaki to podvzetje, da se bode veselo nadaljevalo in srečno dovršilo, nam in našemu slovstvu v ponos in slavo!

rejeno biti v 6 tednih. — To pa se dela zato, da, če bi se morala naša armada iz Moravskega nazaj umakniti, da najde tu varno in terdno zavetje in odganja sovražnika od Donave, ali pa da se z nova okrepe in na sovražnika udari. Po delavce so poslali v vse bližnje kraje. Dunaj sam jih je dal 10.000. Lepo število! — Na Tirolijskem odmeva iz ene doline v drugo glas: „Le hitro pa naglo po njih! Sovražniki naši se morajo enkrat do dobrega premahati, da nastane pravi mir!“ Vse tedaj za orožje grabi, celo ženske namerjajo iti. Posebno se v nemarajo v zahodnih krajih za črno vojsko, ravno tako tudi v puštriški ali bistriški dolini. Srenjski odborniki enega beneški deželi najbližnjih okrajev, ki imale 3500 duš, so pri gosposki obljubili, da sami dajo na vojsko 400 mož. Deželni strelci se na vso moč streljati vadijo. Nadvojvoda Albreht je iz Verone vse poveljnik strelcev v posebnem pismu pozdravil ter jim rekel, da zaupa popolnoma vanje, v vse strelce in zveste Tirolijce. In odgovorili so mu nazaj, da se hočejo biti do zadnje kaplje kervi! Ravno tako živo se pripravljajo v severnih straneh Češkega na črno vojsko ter skerbé za dobre puške, samokrese, sable, potem za kose, serpe, sulice, cepine, krampe, ake itd., da bi se mogli dobro braniti Prusom, ki so neki že prav blizu česke meje. — Kar se nabiranja prostovoljcev in daril za njih obleko in hrano tiče, slišijo se tudi le vesele reči. Tako se je na Dunaju poterdilo več ko 5000 prostovoljcev in denarja nabralo 38.000 gld. Za napravo posebnega batalijona prostovoljnih lovcev je daroval nek Dunajčan 20.000 gld. Za napravo českih prostovoljcev se porabi 138.000 gld., ki so se l. 1859 prihranili. Ravno tako se na moč priprave delajo na Gališkem, Sedmograškem, na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Tirolijskem itd., da bi hitro na noge spravili posebna kardela prostovoljcev. Bernski mestni odbor je 10.000 gld. za vojaške zadeve odločil in Giskra sam pošlje živega nemškega oboroženega viteza na vojsko, i. t. d. i. t. d.

Kakor „Militär-Ztg.“ piše, ima Avstrija zdaj 800.000 mož za vojsko pripravljenih. Izmed teh je pri severni armadi 350.000, pri južni pa 250.000 m. V kratkem je vse v dobrem redu, ker so tudi terdnjave že z vsem potrebnim preskerbljene. Obé armadi imate tudi že bojno pošto vredjeno in dotični uradniki (menda 40) so beržkone že na svojem mestu. — Pruska je mislila svojo armado na 700.000 vojakov pripraviti, ali ni se dalo to storiti, ker so neki morali brambovce 2. verste zopet domú spustiti. Vendar pa bode štela pruska vojna 450.000 mož. Izmed teh jih pa zamorejo zoper Avstrijance k večemu 300.000 poslati, ker se bodo drugi drugod potrebovali. — Italijanska armada bode štela 200.000 m., in če bo sila, spravijo jih še 100.000 na noge. Iz teh števil se vidi, da je avstrijska armada obema kos — brez tuje pomoči. — Na Laško je Bismark neki spet 50.000 fr. poslal, da bi se bolje podvivali. Piše se, da bodo do 15. junija vse priprave gotove in da se tedaj res vojska začne, — če se kako drugači ne odloči. Pruski vojaški velikaši menda o kongresu pred vojsko nočejo nič slišati, in pogodba z Italijani je gotovo sklenjena. Po Laškem se razlega le en glas: Vojska, in Benetke ali pa smert! 26.000 prostovoljcev je že vpisanih. Garibaldi jim je tudi že polkovnike izvolil. Kralj bo skorej vso armado ob reki Padu pregledal, Turin obiskal in se potem v glavni tabor v Piačenco podal. Tudi pomorska vojna je vsa pripravljena in brodogve v 3 verste razdeljeno. Sliši se, da se zmiraj bolj dalmatskim bregovom približuje. — Toliko brodogva še ni bilo koj na jadranskem morju!

Kar se nemških „srednjih in malih“ tiče, zanašajo se naši le na Saksonsko, Ba-

varsko in Virtemberško, Badenska in Hannoveranska pa vlečete bolj na prusko stran. Sploh pa si neki prizadevajo na vso moč, da bi jih kako preongavili, da bi ostale „neutralne.“ Ali jih bo to rešilo vsaktere zadrege, je več ko dvomljivo. Čudno se nam tudi zdi, kako da nekteri nemški časniki zoper avstrijsko vojaščino, zlasti zoper graničarje, pišejo in udrihajo, češ, da so le roparji in človekožerci, da je groza! Nemci nam tedaj že prav lepo pot pripravljajo in svojo prijaznost razodevajo.

Da zdaj v Parizu ne deržé rok križem in vodo kalé, kar se da, razumé se samo ob sebi. Kongres je sicer na dnevnem redu, ali Napoleon si ne da rok vezati. Piše se tudi, da bodo 800 milij. fr. na posodo vzeli — za vojskine potrebe!

Na Turškem se tudi vse giblje, zlasti na Serbskem in Gerškem. Najberže so vsi na vojsko pripravljani. Bulgaris ni na morju nič opravil. Še celo vjeli so ga menda Turki.

En del romanske komedije je tedaj srečno pri kraju. Princ Hohenzollern je kakor tat po noči tje prišel in se potem koj slovesno na kneški prestol vsedel. Zagnali so pa tudi koj glas, da so Ruzi pa Turki tje marširali, ali to se ni še poterdilo. Izhodnje vprašanje se tedaj po malem že pričinja reševati!

Razne novice.

* V dunajski razstavi je bila krava nekega avstrijskega posestnika, ki je l. 1864 dala 4800 bokalov mlekov, je zdaj 10 let stara in daje še vedno na dan 8 bok. ml.

* Knez Pavel Esterházy umerl je bink. pondeljek v Ratisboni ali Regensburgu. Rojen je bil 10. marca 1786, tedaj je dva meseca več kot 80 let star. On je bil poslanec v Draždanih, v Haagu in potem (1814) v Rimu. Za časa kongresa šatiljonskega (1814) imel je tajno poslanstvo na cesarja Napoleona. Naposled je bil poslanec pri angleškem kralju Jurju IV. L. 1841 je bil djan v pokoj in živel je na svojih grajščinah. L. 1847 je bil predsednik zdravniškega shoda v Šopronu, l. 1848 za ministerstva Batthyanijevega pa minister na cesarskem dvoru. Poslednjo javno službo je imel l. 1856 kot avstrijski poslanec pri kronanju zdanjega ruskega cara v Moskvi.

* Nekdo naznanja iz Gorenskega v „Nov.“ prav smešen dogodek, ki nam priča, kakšen sad da nemščina v ljudski šoli rodi. — V neki ljudski šoli je bil za učitelja, ki je nemškoval, kar se je dalo. Otroci so si morali nemške besede v glavo vbijati, jih žvečiti in prežvekovati, da, tudi nemški moliti ali žebrati, da je bilo kaj. Še celo očitno pri procesijah se je moralo nemško moliti. G. učitelj je v ta namen otrokom v šoli napovedal, da bodo molili litanije vseh Svetnikov. „Le poslušajte, jim pravi, dobro; jaz vam bom naprej molil. Kedar enega svetnika ali svetnico imenujem, porečete „bitt für uns“, kedar jih pa več imenujem, pa recite „bittet für uns.“ Ker pa sami nič ne zastopite, bom pa takrat bolj za v pil, kedar jih več imenujem, da bote vedeli prav odgovarjati.“ — In zdaj je šlo prav izgledno in moško. G. učitelj je klical svetnike in svetnice, — otroci pa so odgovarjali, kakor so zastopili. Eni so vpili: „pit farónc! pite farónc!“ — drugi so klicali: „pobit farónc“, pobite faronca!“ — Ta Faronc pa je bil znan kerčmar (oštir) v okolici in se je potem jezil in pritožil: „Ti poštalenski otroci ti! Kaj pa imajo pri procesiji z mano opraviti? To je pa vendar preveč! Ali me kličejo pit? ali me hočejo pobiti? To mora biti črna šola. — To je bila res črna šola

in maslo nemške omike. In tacih je bilo v našo škodo dosti dosti!

* G. Fidelis Terpinec, pervosednik kranjske kmetijske družbe, dobil je od cesarja zaradi svojih velikih zaslug viteški križec Franc-Jozefovega reda, — g. Alojzi Jenčič je pa postal avskultant pri kranjski deželni sodnji.

* Satmarski škof, premil. g. Haas, ki je nedavno umerl, postavil je v svoji oporoki za vseskupne dednike 30 učiteljev najrevniših začetnih šol satmarske škofije. Slava dobrotniku!

* Škof Strosmajer in poslanec Šuhajsta prišla o Duhovem na Dunaj, da pogledata tamošnjo kmetijsko razstavo.

* Glasoviti tolovaj Udmanic, ki je nedavno v Zagrebu iz ječe ušel, spet dobro pali in ropa po Moslavini. Tako je napovedal nekemu župniku, naj mu pripravi večerjo in 50 gld., kar se je tudi zgodilo. Župnik je bil gotovo vesel, da je le še živ ostal. — Ali bi ne bilo pač dobro, da bi si gosposka na vso moč prizadevala, da bi se taki siloviti roparji prej ko mogoče polovili in varno kam shranili!

* V Gradcu ste bile pri tamošnji deželni sodnji l. in 3. dne t. m. končni kazenski obravnavi v slovenskem jeziku. G. deržavni pravdnik, kakor tudi g. zagovornik, govorila sta čisto in razumljivo slovenski jezik. To je lepo! Slava jima! Tako se izpeljuje ravnopravnost v djanju. Naj bi ju vsi uradniki posnemati hotli!

* Piše se (ne vemo pa, ali je res, ali ne!), da je vlada kantona „Zug“ v Švajci sklenila, svojega starešina na božjo pot k Devici Mariji v Einsiedeln poslati, naj da se tam pokori za grehe, ki jih je vlada doprinesla. — Res — si non è vero, è ben trovato! Morebiti da bi tudi drugod taki sklepi ne škodovali, če le že prepozno ni!

Družba sv. Mohora.

Ža l. 1866 so plačale: Dek. Vide, fara Dutovlje, fara Verzej; dek. Pliberk.

Poslano.

V 40. listu „Slovenca“ je dopis iz slov. Stajerja, ki govori od nekega shoda, ki so ga imeli kateri rodoljubi na Štajerskem. Ker se od več strani meni očita, da sem jaz v javnost poslal to sporočilo, prosim, naj sl. vredništvo „Slovenca“ javno izreče, da ono ni dobilo od mene omenjenega dopisa.

V slovenski Bistrici 22. maja 1866.

Dr. J. Vošnjak s/r.

Že več kot dva meseca nam ni poslal nobenega dopisa gospod dr. J. Vošnjak.

Vredništvo.

Loterija.

Gradee: 67 85 66 42 54.

Prihodnje srečkanje je 6. junija 1866.

Dunajska borsa 29. maja 1866.

5% metalike	57.
5% nacional	61.50
1860 derž. posoj	72.80
Bankine akcije	657.—
Kreditne	128.30
London	123.—
Novi zlati	5.90
Srebro	124.—